

Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

**Kıymetli Evrakın Temel Esasları
ve Kambiyo Senetleri:**
Polıçe, Bono, Çek

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Temmuz 2025

ISBN: 978-625-5957-87-0

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Topyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Kıymetli Evrakın Temel Esasları ve Kambiyo Senetleri: *Polıçe, Bono, Çek*¹ isimli bu çalışmanın tamamlanması sürecindeki sabırları ve destekleri için kıymetli eşim Zeynep'e ve kızlarım Bilge ve Özge'ye minnettarım.

Çalışmanın ortaya çıkması sürecindeki katkıları için Filiz Kitabevi sayın yönetici ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Çalışmanın ilgililerine faydalı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ticaret Hukuku Anabilim Dalı

¹ Bu çalışmada, *Chicago Manual of Style (17th Edition, Notes and Bibliography)* atıf ve referans sistemi kullanılmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	XVII
ÖZET	XIX
ABSTRACT	XX

§1. GİRİŞ VE GENEL HÜKÜMLER

I. KIYMETLİ EVRAK KAVRAMI	1
A. Tanım.....	1
B. Unsurlar	3
1. Senet.....	3
a. Genel Olarak	3
b. Evraksız Kıymetli Evrak	4
2. Hak	5
3. Hak ve Senet Arasındaki Bağ	7
C. Adi Senetlerle Kıymetli Evrak Arasındaki Farklar	10
D. Teşhis ve İbraz Senetleriyle Kıymetli Evrak Arasındaki Fark.....	14
II. KIYMETLİ EVRAKIN YETKİLİ HAMİLE SAĞLADIĞI YARARLAR	15
III. KIYMETLİ EVRAKIN SINIFLANDIRILMASI	18
A. Senette Mündemiç Hakkın Niteliğine Göre	18
B. Devir Şekline Göre	19
1. Nama Yazılı Kıymetli Evrak	19
a. Tanım.....	19
b. Nama Yazılı Senetlerde Alacaklı Sıfatının İspatı	19
c. Nama Yazılı Senetlerin Devri	20

d. Eksik Nama Yazılı Senetler.....	21
2. Emre Yazılı Kıymetli Evrak	23
a. Tanım.....	23
b. Emre Yazılı Senetlerde Alacaklı Sıfatının İspatı	24
c. Emre Yazılı Senetlerde Def'iler	24
i. Kavram	24
ii. Kişisel Def'iler	25
iii. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler	26
iv. Senedin Hükümsüzlüğüne Dair Def'iler.....	27
3. Hamile/Hamiline Yazılı Kıymetli Evrak	29
a. Tanım.....	29
b. Hamiline Yazılı Senetlerde Def'iler	29
C. Kurucu ya da Açıklayıcı Olmasına Göre	32
D. Senedin Düzenlenmesine Sebep Olan Alt İlişki ile Bağlarına Göre.....	32
E. Kamu Güvenine Mazhar Olup Olmamlarına Göre	33
IV. KIYMETLİ EVRAKIN DEVİR ŞEKLİ AÇISINDAN TÜRÜNÜN DEĞİŞTİRİLMESİ	34
A. Senedin Türünün Kanunî Olarak Değişmesi	34
B. Senedin Türünün İradî Olarak Değiştirilmesi.....	34
V. KIYMETLİ EVRAKIN ZİYAI VE İPTALİ.....	35
A. Genel Olarak	35
B. İptal ile İlgili Genel Hükümler (TTK m. 651-652-653)	36
1. Şartlar ve Zayi Olgusu.....	36
2. İptal Talep Edebilecek Kişi	37
3. Genel Hükümlere Göre İptal Kararının Sonuçları.....	38
C. Nama Yazılı Kıymetli Evrakın İptali	38
D. Hamiline Yazılı Senetlerin İptali	39
1. Yetki ve Usule İlişkin Esaslar	39
2. İspat.....	39
3. Ödeme Yasağı.....	40
4. Ödeme Yasağından Sonraki İşlemler.....	40
5. Senedin İbraz Edilmesinin Hükümleri	41
6. Senedin İbraz Edilmemesinin Hükümleri.....	41

7. Kuponların İptali	42
8. Banknotların Durumu.....	42
E. Emre Yazılı Senetlerin İptali	42
1. Uygulanacak Kurallar.....	42
2. Önleyici Tedbirler.....	42
3. Önleyici Tedbirlerden Sonraki İhtimaller	43
a. Poliçeyi Eline Geçiren Kişinin Bilinmesi.....	43
b. Poliçeyi Eline Geçiren Kişinin Bilinmemesi	43
c. Bilinmeyen Kişi İçin Yapılacak İhtar	44
d. İlan ve İhtarda Tanınan Süre	44
4. İlandan Sonraki Durum	45
a. Belirli Koşullarda Teminat Sunulması	45
b. Poliçenin Mahkemeye Sunulması	45
c. Poliçenin Mahkemeye Sunulmaması	45
VI. KIYMETLİ EVRAKTA DEFİLER.....	47
A. Kıymetli Evrakta Soyutluk.....	47
B. Borçlunun Savunmalarının Genel Hükümler ve Kıymetli Evrak Hukuku Açısından Karşılaştırılması	47
C. Mutlak ya da Nisbî Olmasına Göre Def'iler	48
D. Hukukî Niteliğine Göre Def'iler	49
1. Genel Olarak	49
2. Senet Metninden Anlaşılabilen Def'iler	49
3. Senetteki Bir Taahhüdün Geçersizliğine Dair Def'iler.....	50
a. Kavram.....	50
b. İmzaların Bağımsızlığı (İstiklâli) İlkesi	51
4. Şahsî (Kişisel) Def'iler.....	52

§2. POLİÇE

I. KAVRAM VE GENEL ÖZELLİKLER	55
A. Poliçenin Tanımı	55
B. Poliçenin Türleri.....	59
C. Poliçenin İşlevi	63

II. POLİÇENİN UNSURLARI	64
A. Zorunlu Unsurlar (Zorunlu Şekil Şartları).....	64
1. Senet Metninde “Poliçe” Kelimesi	64
2. Belirli Bir Bedelin Ödenmesi Konusunda Kayıtsız Şartsız Havale.....	65
3. Ödeyecek Olan Kişi (Muhatap).....	67
4. Kime veya Kimin Emrine Ödenecekse Onun Adı (Lehtar).....	67
5. Düzenleme Tarihi	68
6. Keşidecinin İmzası	69
B. Eksikliği Tamamlanabilen Unsurlar	70
1. Vade.....	70
a. Türleri.....	70
b. Vadenin Belirlenmesinde Süre Hesabı	72
c. Poliçede Bir Vadenin Yer Almamasının Sonucu	73
d. Takvimlerin Çatışması	73
2. Düzenleme Yeri	73
3. Ödeme Yeri.....	74
C. TTK’ya Göre İsteğe Bağlı Unsurlar	74
1. Adres veya Yerleşim Yeri Kaydı.....	75
2. Kabul Etmemeden Sorumsuzluk Kaydı	76
3. Menfi Emre Kaydı.....	77
4. Protestodan Muafiyet Kaydı.....	78
5. Kabule Arz Şartı ve Yasağı.....	79
a. Kabule Arz Şartı	79
b. Kabule Arz Yasağı.....	80
c. Cirantanın Kabule Arzı Şart Koşması	81
6. Araya Girme Kaydı	81
7. Nüsha Numarası Kaydı	82
8. Suret ile İlgili Kayıtlar.....	82
9. Faiz Kaydı	82
D. Poliçede Unsur Eksikliğinde Özel Durumlar	84
1. Zorunlu Unsurları Eksik Poliçe Belirli Bir Yönde İrade Beyanı Olarak Görülebilir mi?	84
2. Açık Poliçenin Durumu	84

III. POLİÇENİN KABULÜ VE AVAL	85
A. Kabul Kavramı	85
B. Kabule Arz.....	88
1. Genel Olarak ve Kanunî Düzenleme	88
2. Arz Olunan Poliçeyi Kabul Etmek Zorunlu mudur?	89
3. Kabule Arzın Şart Edilmesi ve Yasaklanması	90
C. Kabule Arz Süresi.....	90
D. Tekrar Kabule Arz	91
E. Kabul Beyanının Şekli ve Muhtevası	93
1. Kabul Beyanının Şekli	93
2. Kabul Beyanının Yapılabileceği An	95
3. Kabul Beyanının Sınırlandırılması	96
4. Adresli ve Yerleşim Yerli Poliçeler Açısından	97
F. Kabul Beyanının Doğurduğu Hüküm ve Sonuçlar	98
1. Temel Sonuç	98
2. Ödememe Halinde Muhataba Yöneltilcek Taleplerin Kapsamı	99
G. Kabul Şerhinin Çizilmesi	100
H. Aval	101
1. Kavram.....	101
2. Sınırlar.....	102
3. Avalde Taraflar	103
a. Kimler Aval Verebilir?.....	103
b. Kimler İçin Aval Verilebilir?	104
4. Avalin Şekli	105
5. Avalistin Sorumluluğu	107
6. Aval Veren Taahhüdünün Bağımsızlığı	109
7. Ödeme Yapan Avalistin Hakları	110
IV. POLİÇENİN DEVRİ	110
A. Genel Bilgiler.....	110
1. Cironun Poliçenin Devrindeki Rolü	110
2. Ciranta Olabilecek Kişiler	112
3. Poliçenin Alacağın Temlikiyle Devri	112
4. Menfi Emre Kaydı Taşıyan Poliçenin Devri	114

5. Cironun Hamiline Yapılması	115
B. Geriye Ciro	115
C. Cironun İşlevleri	117
1. Genel Olarak	117
2. Temlik İşlevi (Cironun Bir Temlik Aracı Olmasının Hükümleri).....	118
3. Teminat İşlevi	119
a. Poliçeye Konu Alacağın Temlikini Hedefleyen Cironun Fonksiyonu.....	119
b. Sadece Cirantayı Sorumluluk Halkasına Dahil Etme Amacı Taşıyan Cironun Fonksiyonu	120
4. Teşhis İşlevi.....	121
D. Cironun Sınırlanıp Sınırlanamayacağı	123
1. Şarta Bağlı Ciro	123
2. Kısmî Ciro	124
E. Cironun Şekli ve Türleri	125
1. Cironun Şekli	125
2. Cironun Türleri.....	126
a. Ciro Yapılan Kişinin Adının Yazılıp Yazılmamasına Göre	126
b. Ciro Yapılan Kişinin Sahip Olduğu Yetkilere Göre.....	128
i. Temlik Ciro su	128
ii. Tahsil Ciro su	128
iii. Rehin Ciro su.....	130
c. Cironun Yapılma Zamanına Göre.....	132
d. Silsile Dışı Olup Olmamasına Göre	132
F. Cironun Hamilin Hak Sahipliğini Göstermedeki Rolü.....	135
1. Maddî ve Şeklî Hak Sahipliği	135
2. Bir Cironun Çizilmesinin Hükümü	136
3. Hamilin Rızası Dışında Elden Çıkan Poliçenin Durumu	138
a. Rıza Dışı Elden Çıkan Poliçe İçin Cironun Önemi ve Elden Çıkma Kavramı	138
b. Kötü Niyetle İktisap ve İktisapta Ağır Kusur Kavramları	138
G. Poliçeden Dolayı Kendisine Başvurulan Kişinin Def'ileri	139
V. POLİÇENİN ÖDENMESİ	140
A. Poliçenin Ödeme İçin İbrazı	140

1. Poliçeyi İbraz Edecek Kişi	140
2. Poliçenin İbraz Edileceği Kişi	141
3. Poliçenin İbraz Edilme Zamanı ve İbraz Edilmemesinin Sonucu	141
B. Muhatabın Ödeme Sürecindeki Hakları	142
1. İbra Şerhiyle Poliçenin Verilmesini İsteme Hakkı	142
2. Kısmî Ödeme Yapma Hakkı	143
3. Kısmî Ödemenin Gerçekleşmesi Halinde	143
C. Poliçenin Vadeden Önce ve Vadesinde Ödenmesi	144
1. Vadeden Önce Ödemenin Reddedilebilmesi	144
2. Vadeden Önce Ödeme Yapan Muhatabın Durumu	144
3. Poliçenin Vadesinde Ödenmesi	145
a. TTK m. 710/3 Anlamında Hile veya Ağır Kusur Kavramları	145
b. Ödeme Yapan Borçlunun Durumu	145
D. Poliçenin Yabancı Ülke Parası ile Ödenmesi	146
E. Gerekli Sürede Ödeme İçin İbraz Edilmeyen Poliçe Bedelinin Tevdii	146
VI. KABUL ETMEME VE ÖDEMEME HÂLLERİNDE BAŞVURMA HAKKI	147
A. Başvuru (Müracaat) Hakkı Kavramı	147
1. Vadeden Önce ve Vadeden Sonra	147
2. Vadeden Önce Başvuru Hakkının Doğmasının Şartları	150
a. Vadeden Önce Başvuru Hakkı Tanınmasının Gerekçesi	150
b. Vadeden Önce Başvuru Hakkını Doğuran İhtimaller	150
i. Poliçenin Kabulünden Tamamen ya da Kısmen Kaçınılması (TTK m. 713/2-a)	150
ii. Muhatabın Ödeme Güçlüğü İçine Düşmesi (TTK m. 713/2-b)	151
iii. Düzenleyenin İflâsı (TTK m. 713/2-c)	151
B. Protesto	153
1. Protesto Süresi ve Protesto Şartları	153
a. Protesto Süresi	153
i. Kabul Etmeme Protestosu Açısından	153
ii. Ödememe Protestosu Açısından	154
iii. Ödememe Protestosunun Süresi İçinde Çekilmemesinin Sonucu	154
b. Protesto Şartları	155
2. Protestonun Şekli ve Muhtevası	157

a. Protestonun Şekli	157
i. Protestonun Noterlikçe Düzenlenmesi ve Hukukî İlişkiye Etkisi	157
ii. Protesto Belgesi	157
b. Protestonun Muhtevası.....	157
c. Kısmî Kabul Halinde Protesto.....	158
d. Birden Fazla Kişiye Karşı Düzenlenen Protesto	158
e. Poliçe Belgelerinin Saklanması.....	158
3. Sakat ve Haksız Protesto	160
4. Protesto Düzenlenmesinin Gerekli Olmadığı Haller (Protestodan Muafiyet) .	161
a. Kanun Hükmü Mucibince	161
b. İradi Muafiyet	162
C. İhbar	165
D. Başvuru Borçluları Arasındaki Teselsül	165
E. Başvuru Hakkının Kapsamı	166
1. Hamil Açısından	166
2. Hamile Ödeme Yapan Kişi Açısından	166
3. Ödeme Yapan Kişilerin Talep Edebileceği Belgeler.....	167
4. Poliçenin Kısmen Kabulü Halinde Başvurma Hakkı	167
F. Retret.....	169
G. Başvuru Hakkının Düşmesi.....	169
1. Genel Sebepler Dolayısıyla	169
2. Mücbir Sebepler Dolayısıyla.....	170
H. Poliçede Sebepsiz Zenginleşme	172
I. Poliçede Karşılığın Devri.....	173
J. Poliçede Araya Girme.....	173
1. Genel Olarak	173
2. Araya Girmek Suretiyle Poliçenin Kabulü	174
a. Şartlar	174
b. Şekil	174
c. Araya Girerek Kabul Edenin Sorumluluğu	174
3. Araya Girmek Suretiyle Poliçenin Ödenmesi.....	175
a. Şartları.....	175
b. Hamilin Araya Giren Kişilere Karşı Olan İbraz Yükümlülüğü	176

c. Araya Girilmesi Suretiyle Teklif Edilen Ödemenin Reddedilmesinin Sonucu	176
d. Araya Girerek Yapılan Ödeme Sonrası Yapılan Makbuz Kaydı	176
e. Araya Girerek Ödemede Bulunan Kişinin Kazandığı Haklar	176
VII. POLİÇEDE NÜSHA VE SURET	177
A. Poliçe Nüshaları	177
1. Poliçe Nüshası İsteme Hakkı	177
2. Asıl Poliçenin Nüshalarla Olan İlişkisi	177
3. Nüshalarda Kabul Şerhi	177
B. Poliçe Suretleri	178
1. Suretin Şekli ve Hükümleri	178
2. Senet Aslının Teslimi	178
VIII. POLİÇEDE ZAMANAŞIMI	179
A. Genel Olarak	179
B. Zamanaşımının Kesilmesi	179

§3. BONO

I. KAVRAM	181
II. BONONUN UNSURLARI VE UNSURLARIN BULUNMAMASI	184
A. Bononun Unsurları	184
B. Unsurların Bulunmamasının Sonuçları	184
III. BONOYA UYGULANACAK POLİÇE HÜKÜMLERİ	184
IV. BONOYA UYGULANMAYACAK POLİÇE HÜKÜMLERİ	191

§4. ÇEK

I. KAVRAM VE İSTATİSTİKLER	195
A. Tanım	195
B. Çek Düzenlenebilmesinin Şartları	198
C. İstatistikler	201
II. ÇEKİN UNSURLARI	207
A. Türk Ticaret Kanunu'na Göre	207

1. “Çek” Kelimesi	207
2. Muhataba Yapılan Havale.....	207
3. Muhataba İlişkin Bilgiler.....	209
4. Ödeme Yeri.....	209
5. Düzenleme Tarihi ve Yeri	210
6. Keşidecinin İmzası	211
7. Seri Numarası.....	211
8. Karekod.....	211
B. Çek Kanunu’na Göre	213
C. TTK ve ÇK’ye Göre Çekte Gerekli Unsurların Bulunmamasının Hükümü	216
D. Çekin Üzerine Çekilebileceği ve Lehine Çek Keşide Edilebilecek Kişiler	216
1. Kimin Lehine Çek Çekilebileceği	216
2. Muhatap Olma Ehliyeti	217
III. ÇEKİN DEVRİ.....	218
A. İlke	218
B. Çekin Ciro su.....	219
1. Genel Olarak	219
2. Çek Hamilinin Hak Sahipliğinin Teşhisi	221
a. Genel Olarak	221
b. Elden Çıkan Çeklerde	221
3. Hamiline Yazılı Çekin Ciro su.....	222
4. Gecikmiş Ciro	223
IV. ÇEKİN ÖDENMESİ	225
A. Çekten Doğan Borcun Muaccel Olması	225
B. Çekin Ödenmesi Amacıyla İbra zı.....	225
1. Süreler	225
a. Genel Olarak	225
b. İleri Düzenleme Tarihli Çek.....	227
2. Çek Yapa ğı Başına Sorumluluk.....	228
a. Karşılığın Bulunmasına Göre Tutarlar	228
b. Sorumluluğun Sona Ermesi	229
3. Çekin Bir Yabancı Ülke Parasıyla Ödenmesi	229
C. Çeklerde Aval	229

D. Çekten Cayma	230
1. Cayma Şartları.....	230
2. Keşideci ile İlgili Olayların Çekin Geçerliliğine Etkisi.....	230
V. ÇEKİN ÖDENMEMESİ	232
A. Çek Hamilinin Başvurma Hakkı	232
B. Çekin Karşılıksız Olduğunun Tespiti.....	232
1. Genel Olarak	232
2. Kısmi Ödemenin Kabul Edilmemesi Halinde	233
3. Kısmi Ödemenin Kabul Edilmesi Halinde	233
4. Karşılığı Kısmen ya da Tamamen Olmayan Çekin Banka Tarafından Ödenmesi.....	233
C. Ödenmeme Sebebiyle Protesto	234
D. Müracaat Hakkının Kapsamı	234
E. Mücbir Sebeplerin Çekin Ödenmesine Dair İşlemlere Etkisi	235
VI. ÇEKLE İLGİLİ ÖZEL DURUMLAR	237
A. Muhatap Bankanın Yükümlülükleri	237
1. Muhatap Bankanın Araştırma Yükümlülüğü.....	237
2. Muhatap Bankanın İnceleme Yükümlülüğü	237
3. Bankaların Bildirim Yükümlülüğü.....	238
B. Çizgili Çek.....	241
1. Şekil ve Şartları	241
2. Çizgili Çekin Hükümleri	242
C. Hesaba Geçirilmek Üzere Düzenlenen Çek	244
1. Genel Olarak	244
2. Hamilin Hakları.....	244
D. Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek	244
E. Çekin Birden Fazla Nüsha Olarak Düzenlenmesi.....	245
VII. KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİNE SEBEP OLMA BAĞLAMINDA SORUMLULUK.....	246
A. Cezaî Sorumluluk.....	246
B. İdarî Tedbirler.....	246
C. Çekin Karşılığını Bulundurmamakla Cezaî ve İdarî Tedbirlerin Muhatabı Olan Kişi.....	247
D. İdarî Tedbir Uygulanan Kişinin Yükümlülükleri.....	247

E. İdarî Tedbirlere İlişkin Bilgilerin Kaydı ve Saklanması	247
F. Cezaî ve İdarî Tedbirlerin Kalkması.....	248
1. Cezaî Tedbirlerin Kalkması	248
2. İdarî Tedbirlerin Kalkması	248
VIII. KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİ DIŞINDA CEZAÎ TEDBİRLERİ GEREKTİREN FİİLLER VE MÜEYYİDESİ.....	249
IX. ZAMANAŞIMI.....	251
X. ÇEKE UYGULANACAK POLİÇE HÜKÜMLERİ	251
KAYNAKÇA.....	257
KAVRAM DİZİNİ.....	267

KISALTMALAR

Aşa.	: Aşağıda
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BanK	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BGE	: Die Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
CD	: Ceza Dairesi
ÇK	: 5941 sayılı Çek Kanunu
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
FaizK	: 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizi Hakkında Kanun
HD.	: Hukuk Dairesi
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu
İnc.	: İnceleyiniz
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
KİBB	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com.tr
MKK	: Merkezî Kayıt Kuruluşu
OR	: İsviçre Borçlar Kanunu
Örn.	: Örneğin
Par.	: Paragraf
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
WG	: Alman Poliş Kanunu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Yuk.	: Yukarıda

Fundamental Principles of Negotiable Instruments and Commercial Bills:

Bill of Exchange, Promissory Note, Cheque

ÖZET

Bir borç ilişkisinin tarafları, borç ilişkisine konu olan hakkın el değiştirebilmesi için gerekli imkânlardan çoğu zaman yoksundurlar. Örneğin, bir alacak hakkının söz konusu olduğu durumda, borçlunun karşısında alacaklı konumunda bulunan kişi bu hakkını, söz konusu hak cismani bir varlığa sahip olmadığı için ancak dolaylı yollardan devre konu edebilir. Misal olarak, taşınır bir eşya söz konusu olsaydı, bu eşyanın bir satım sözleşmesine konu edilmesi ve geçerli olarak mülkiyetinin nakledilebilmesi için teslim yeterli olacaktı. Fakat, fiziksel bir varlıktan yoksun olan yukarıdaki örnekteki alacak hakkının tedavül edebilmesi için bu hakkın somutlaştırılması gerekir. Alacak hakkı gibi müşahhas (somut) bir varlıktan yoksun olan hakların tedavül edebilmesi için, özellikle ticari ilişkiler de söz konusu olduğunda, insanlar çeşitli arayışlara girmişler ve bu arayışlar neticesinde bazı hukuki enstrümanlar yaratmışlardır.

İşte kıymetli evrak, objektif olarak değer taşıyan yukarıdaki gibi bir hakkın, değer taşımayan bir senede (örn. bir kâğıt parçasına) bağlanmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Kıymetli evrakın temel amacı da kendisine konu olabilecek hakların tedavül edebilmesidir. Söz konusu (çoğu zaman parasal) hak ve senet arasındaki ilişki eşya hukuku ve borçlar hukuku kurallarının bir arada uygulanmasını da mümkün kılar. TTK m. 645 hükmünde de kıymetli evrak bu özellikleriyle tanımlanmıştır: Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kıymetli evrakın üç temel unsuru; üzerinde bir hakkın somutlaşacağı senet, özel hukuka ait bir hak ve bu ikisi arasında bir birlikteliktir. Böylelikle kıymetli evraka, özel hukuk alanına dahil olan, ancak kullanılabilmesi için kendisini somutlaştıran senedin de elde bulundurulmasını gerektiren hakların konu olabileceği söylenebilir. Dolayısıyla kıymetli evrakın muhakkak özel hukuk alanından kaynaklanan bir hukuki statüyü temsil etmek üzere oluşturulmuş olması gerekmektedir; kamu hukuku alanına dair hakları belgeleyen evrak kıymetli evrak değildir. Bu hukuki statü, bir miktar para borcunun alacaklısı olmaktan, bir şirkette ortak olmaktan ya da bir eşya üzerindeki aynî haktan kaynaklanabilir. Her ne türde hak olursa olsun bir hakkın ileri sürülmesi veya devredilmesi için hakkın üzerinde somutlaştığı senedin kendisi de gerekiyorsa o senet kıymetli evraktır.

Anahtar Kelimeler: *Kıymetli evrak, bono, poliçe, çek*

ABSTRACT

The parties involved in an obligation frequently lack the means required to facilitate the transfer of the right at the core of that obligation. For instance, when a claim is at stake, the individual who acts as creditor vis-à-vis the debtor can only assign this right indirectly, because the right in question does not possess a tangible form. To illustrate, if the subject were movable property, the simple act of delivery would be sufficient for a sale contract to occur and for legal ownership to change hands. On the other hand, in the case of the aforementioned claim right, which lacks any material existence, some form of concretization is necessary to render it capable of circulation. For rights that, similar to claim rights, do not have a physical (or concrete) form to become transferable—especially in the context of commercial dealings—people have sought out various solutions, and these efforts have eventually given rise to specific legal instruments.

Accordingly, the concept of negotiable instruments stems from the connection of a right that holds actual value, as illustrated previously, to a document (such as a sheet of paper) which, by itself, lacks inherent value. The essential function of negotiable instruments is to allow the circulation of rights that are capable of being their subject matter. The association between the right in question—frequently a monetary right—and the relevant instrument also permits the simultaneous application of the principles of property law and the law of obligations. Article 645 of the Turkish Commercial Code describes negotiable instruments based on these attributes: negotiable instruments are those documents in which the right they embody cannot be claimed independently from the document, nor transferred apart from it. From the definition, it is evident that negotiable instruments possess three primary components: a document in which a right is embodied, a right that arises from private law, and a unity established between these two elements. Therefore, it can be stated that negotiable instruments may encompass rights under private law, but the exercise of these rights depends on possession of the material document in which they are embodied. Consequently, negotiable instruments must be constituted to embody a legal status rooted in private law; documents that record rights associated with public law cannot be considered negotiable instruments. Such a legal status might originate from being a creditor to a monetary sum, holding partnership in a corporation, or having a real right over an item. No matter the nature of the right, if asserting or transferring it necessitates the possession of the document in which it is concretized, then that document qualifies as a negotiable instrument.

Keywords: *Negotiable instrument, Bill of Exchange, Promissory Note, Cheque*